

Nieuwsbrief

Havenlaan 88 bus 73 - 1000 Brussel

INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK

NIEUWSBRIEF@INBO.BE / WWW.INBO.BE

Maart 2020

Vermiljoenkever verspreidt zich als een lopend vuurtje (NB 03-2020)

Natuurherstel is doorgaans een traag proces, maar heel soms gaat het ook ongelooflijk snel. Neem nu de vermiljoenkever, een opmerkelijke verschijning: fel rood, anderhalve centimeter lang, slechts 1 millimeter dik. Deze kever leeft onder de schors van dikke dode bomen op zeer natte gronden. Door een tekort aan dood hout in onze bossen en door het draineren van riviervalleien en moerassen verdween het kevertje in heel West-Europa.

De laatste decennia zijn heel wat riviervalleien en moerassen hersteld en werden populierenbossen uit beheer genomen waardoor ze nu veel dood hout bevatten. De Europees beschermde vermiljoenkever wist dit te appreciëren. De soort veroverde op 10 jaar tijd grote delen van Duitsland en vestigde zich in Frankrijk, België en Nederland.

In Vlaanderen zien we de soort jaar na jaar opschuiven. Vorig jaar ontdekten we ze op verschillende plaatsen in de Antwerpse Kempen en dit jaar namen we de soort waar in de Scheldevalle en Vlaamse Ardennen. De platte oranjebruine larven van de vermiljoenkever kunnen we makkelijk inventariseren. Maar de volwassen kever weet zich wonderwel te verstoppen en werd nog maar enkele keren gevonden. De kevers vliegen vroeg in het voorjaar en leggen hun eieren af onder de schors van recent gestorven bomen. De soort is daarom niet schadelijk voor levende bomen.

[Arno Thomaes](#)

Meer lezen? [Thomaes A & Marchand S \(2019\). Habitatrichtlijnsoort Vermiljoenkever \(Cucujus cinnaberinus\) als nieuwe soort in Vlaanderen. Rapporten van het Instituut voor Natuuren Bosonderzoek 2019 \(3\). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.](#) DOI: doi.org/10.21436/inbor.15720667

Verhoogde aandacht voor bedreigde vuursalamander (NB 03-2020)

De vuursalamander is een typische soort van oude bronbossen. Deze habitat en dus ook de vuursalamander zijn zeldzaam in Vlaanderen. Deze salamandersoort werd dan ook aangeduid als Vlaams prioritaire soort. Op de recentste Rode Lijst staat ze aangeduid als 'kwetsbaar'. Sinds 2008 houdt de schimmel *Batrachochytrium salamandrivorans*, kortweg 'Bsal', lelijk huis in vuursalamanderpopulaties in Nederland, Duitsland en Wallonië. Zo liep de sterfte in het Nederlandse Bunderbos op tot 99,9%.

Wetenschappers vrezen dat het slechts een kwestie van tijd is vooraleer de schimmel ook in Vlaanderen toeslaat. Daarom start het INBO in opdracht van Natuur en Bos met onderzoek naar deze soort.

Het onderzoek zal:

- populatiekenmerken, zoals populatiegrootte, overleving en samenstelling, van een aantal Vlaamse populaties ontrafelen
- de genetische diversiteit en samenhang van alle Vlaamse populaties in kaart brengen
- een praktische richtlijn opstellen voor het optimaal beheer van de gekende leefgebieden

Het onderzoek zal helpen om onderbouwde beheerkeuzes te maken en correct te handelen bij een uitbraak van Bsal in Vlaanderen. Gedacht wordt onder meer aan het (tijdelijk) afsluiten van getroffen bosgebieden, het opzetten van een kweekprogramma met dieren in gevangenschap of het eventueel uitzetten van gekweekte dieren in voorheen niet-bezette bosgebieden.

[Jeroen Speybroeck](#)

Indicator in de kijker: Algemene broedvogelindex (NB 03-2020)

De index van de algemene broedvogels beschrijft de trend van een selectie van algemene broedvogelsoorten sinds de start van het meetnet Algemene Broedvogels Vlaanderen (ABV) in 2007. De index berekent de procentuele wijziging t.o.v. dit referentiejaar.

Er zijn drie categorieën: vogels van het bosgebied, vogels van het landbouwgebied en de generalisten (vogels die in diverse leefgebieden broeden).

- Het aantal bosvogels fluctueert in de periode 2007-2015 met de hoogste aantallen in 2012. In 2019 liggen de gemiddelde aantallen ongeveer 3% lager dan in 2007.
- De soorten van het landbouwgebied schommelden in aantal in de periode 2007-2012. Na een sterke daling in de periode 2013-2015, blijven de aantallen stabiel maar liggen ze wel gemiddeld 17% lager dan in 2007.
- De generalisten hadden de hoogste index in de periode 2008-2013. Nadien zien we een stelselmatige daling tot ongeveer op het niveau van 2007.

[Lieve Vriens](#)

ALTER-Net en Eklipse-consortium formuleren aanbevelingen voor behoud zoetwaterbiodiversiteit (NB 03-2020)

Zoetwaterecosystemen leveren belangrijke diensten zoals waterberging, bescherming tegen overstromingen, koolstofopslag, water en voedsel. Toch behoren ze tot de meest bedreigde ecosystemen in Europa en de wereld. Niet minder dan 75% van de Europese wetlands gingen verloren in de voorbije eeuw. Meer dan terrestrische ecosystemen hebben ze te maken met invasieve uitheemse soorten, habitatfragmentatie en vervuiling. Zoetwater wordt ook schaarser. Volgens de populatie-index van het Living Planet Report van WWF gingen zoetwatersoorten wereldwijd sinds 1970 met 83% achteruit, een achteruitgang die ver boven die van terrestrische en mariene ecosystemen zit. Toch blijven de zoetwaterecosystemen globaal gezien ondervertegenwoordigd in onderzoek en bescherming.

Zeker in het kader van de klimaatverandering is een herstel van zoetwaterecosystemen prioritair. In Europa zijn de Habitatrictlijn en de Kaderrichtlijn Water de belangrijkste beleidsinstrumenten voor het behoud van zoetwatersystemen. INBO-onderzoekers formuleerden samen met een groep onderzoekers van het consortium [ALTER-Net](#) en [EKLIPSE](#) 15 specifieke aanbevelingen voor het behoud van zoetwaterbiodiversiteit als leidraad voor de post-2020 EU-Biodiversiteitsstrategie. Ze hebben betrekking op thema's zoals invasieve soorten, geïntegreerd waterbeheer, strategische planning, open data en opkomende technologieën voor monitoring. De aanbevelingen komen net op tijd in het overlegproces voor de opmaak van de nieuwe post-2020 EU-Biodiversiteitsstrategie.

[Tim Adriaens](#), [Aaike de Wever](#), [Kris Decler](#), [Luc Denys](#)

Meer lezen? [van Rees, C.B.; Waylen, K.A.; Schmidt-Kloiber, A.; Thackeray, S.J.; Kalinkat, G.; Martens, K.; Domisch, S.; Lillebø, A.I.; Hermoso, V.; Grossart, H.; Schinegger, R.; Decler, K.; Adriaens, T.; Denys, L.; Jarić, I.; Janse, J.H.; Monaghan, M.T.; De Wever, A.; Geijzendorffer, I.; Adamescu, M.C.; Jähnig, S.C. Safeguarding Freshwater Life Beyond 2020: Recommendations for the New Global Biodiversity Framework from the European Experience. Preprints 2020, 2020010212 \(doi: 10.20944/preprints202001.0212.v1\).](#)

Wereldwijde achteruitgang van insecten. Wat kunnen we doen? (NB 03-2020)

In grote delen van de wereld dalen de aantallen insecten en sterven ze uit. De onvervangbare diensten die ze leveren voor de mens vallen zo weg, met onvoorspelbare gevolgen. In een publicaties trekken 30 wetenschappers uit de hele wereld aan de alarmbel. Zowel burgers als beleidsmakers moeten in actie schieten.

Ook in Vlaanderen gaat het niet goed met insecten. Wanneer we de zeven Rode Lijsten van insecten bekijken, is ongeveer 12% van alle soorten uitgestorven en is de helft in mindere of meerder mate bedreigd. De meeste houtbewonende kevers, met 60% van de soorten uitgestorven of bedreigd, en dagvlinders waar ondertussen 19 van de 67 soorten (28%) zijn uitgestorven, doen het hier bijzonder slecht. Van een heleboel andere insecten (bijen, hommels, mieren, vliegen...) hebben we nog onvoldoende informatie om hun toestand in te schatten, maar niets wijst erop dat het met die groepen beter zou gaan dan met de bekendere groepen.

De onderzoekers stellen oplossingen voor op basis van wetenschappelijk onderzoek: meer gebied reserveren voor natuurbehoud, het hervormen van de landbouwpraktijk om het naast elkaar bestaan van soorten te bevorderen, en het verzachten van de gevolgen van de klimaatverandering.

[Dirk Maes](#)

Meer lezen? [Samways MJ, Barton PS, Birkhofer K, Chichorro F, Deacon C, Fartmann T, Fukushima CS, Gaigher R, Habel JC, Hallmann CA, Hill MJ, Hochkirch A, Kaila L, Kwak ML, Maes D, Mammola S, Noriega JA, Orfinger AB, Pedraza F, Pryke JS, Roque FO, Settele J, Simaika JP, Stork NE, Suhling F, Vorster C & Cardoso P \(2020\) Solutions for humanity on how to conserve insects. Biological Conservation in press. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2020.108427>](#)

Een INBO-doctoraat over spontane bosontwikkeling (NB 03-2020)

De afgelopen decennia werden overal in Europa 'bosreservaten' opgericht, waar men het bos volledig spontaan laat ontwikkelen. Het INBO doet al ruim 20 jaar onderzoek in deze reservaten in Vlaanderen. Dat onderzoek gaat over de dynamiek van het bos, zoals de ontwikkeling van dood hout en oude bomen, maar ook over de biodiversiteit die daarmee samengaat. We bekijken onder andere de zwammen en kevertjes die op het dode hout leven, maar ook veranderingen in de kruidlaag. Dat leverde al heel wat nieuwe kennis en opmerkelijke bevindingen op.

Een deel van deze kennis is nu gebundeld in een doctoraatsscriptie (Vandekerkhove, 2019). Zo stelden de onderzoekers vast dat het 50 tot 100 jaar zal duren tot onze reservaten evenveel dood hout bevatten als echte oerbossen, en dat de grote beuken in het bosreservaat van het Zoniënwoud tot de allergrootste van de wereld behoren. Wat die onbeheerde bossen betekenen voor de kruidlaag en voor kevers en paddenstoelen van dood hout, komt ook uitgebreid aan bod. Het proefschrift eindigt met een aantal aanbevelingen voor het bosbeheer zodat de typische soorten van natuurlijke bossen ook in beheerde bossen kansen kunnen krijgen.

[Kris Vandekerkhove](#)

Meer lezen? [Vandekerkhove, K. \(2019\). Status and development of old-growth elements and biodiversity during secondary succession of unmanaged temperate forests. Doctoraatsscriptie 2019\(1\). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.](#)